

M. Poterisne tandem omnibus sãne consulere ne aliquibus videaris præjudicium facere?

D. Licet hoc de his quæ probata sunt possim facile, ne tamen discipulus videar tibi magistro præjudicium facere, malo te in hoc dando consilio extremam manum imponere.

M. Cum igitur constet Jesum toties in *Évangelio* clamare nullum posse ejus perfectum discipulum esse, nisi qui vult omnibus quæ possidet renuntiare, et sequens illum crucem portare, id autem probatum sit ratione et auctoritate, dignius et perfectius mo-

nachos qui suum student propositum, ut ipsos apostolos, consummare, potes sanum consilium dare omnibus volentibus huic mundo renuntiare, et ad perfectionem, ut veri Christi discipuli, pertingere, ut se debeant ad monasticam vitam contrahere. Sicut *alia est enim claritas solis, alia claritas lunæ; et stella differt a stella in claritate (I Cor. XII)*, ita alia est claritas monachi, alia est claritas canonici, alia claritas laici. Unde qui vivit ut bonus laicus facit bene, melius qui est canonicus, percipit qui est monachus.

(58) ROBERTI ABBATIS

EPISTOLA

Qua ratione monachorum ordo præcellit ordinem clericorum,

AD LIEZELINUM CANONICUM.

(Edidit D. MARTENE, *Anecd.*, t. I, p. 235 ex ms. Regii Montis.)

ROBERTUS, monachorum minimus, LIEZELINO, canonico professione et merito, carne et spiritu fratri dilectissimo, de spei certitudine lætari in his quæ dicta sunt nobis, quia in domum Domini ibimus.

Si jam, frater charissime, stantes sunt pedes tui in atriis Jerusalem; si, inquam, ut credo, spero et confido, cogitatus tui firmiter stant affixi in amplitudine cœlestis Jerusalem, ita ut possis dicere: *Nostra autem conversatio in cœlis est (Phil. III, 20)*, gaudeo et gratias ago, et hoc oro ut, dum illa Jerusalem ædificatur ut civitas, de vivis et electis lapidibus, merear quoque ego lapis non reprobus esse, sed in ea etiam tecum participatio fiat in idipsum, id est in essentiam stabilem, incommutabilem, sempiternam. Non enim separavit te a me gladius ille, quem venit Dominus mittere super terram, ut separaret hominem a patre suo, et filiam a matre, et nurum a socru; sed gratia Dei in eadem voluntate et eodem proposito dicimus: Curramus, curramus, quia in domum Domini ibimus. Quippe neutrum nostrum alterum revocare aut retardare nititur ab illa Jerusalem, quo ascenderunt tribus tribus Domini, videlicet omnes habentes testimonium Israel, id est fide et opere testificantes quod sint Israel et Deum videre digni. Imo gaudeo, et ob hoc absentiam tui corporalem levius fero, quia scio quod tu ascriptus in tribu nobili regulariter viventium canonicorum, tendis ire in domum Domini ad consistendum nomini Domini. Quin etiam vellem, D

disses tu illum quoque gradu provectæ humilitatis. Vellem, inquam, sed non jam velle aut hortari audeo, et dicam quare prius obnixè postulatis, ut, admissa ratione, remota simultate, sic mea dicta accipias, ut charitatem illâsam intacta germanitas custodiat. Dixisti in quibusdam litteris tuis, quas cuidam fratrum nostrorum misisti, in quibus de Arnulfi apostasia quæstus es, majorem esse ordinem vestrum ordine monachorum, idque quosdam monachorum quoque attestari; quod utrum aliqui ex monachis attestati sint, ut dixisti, non valde curo. Nam etsi sunt monachorum aliqui, qui sæculum diligentes suum ordinem nec cognoscant, nec diligant, utpote sidera errantia vel cadentia, lima tamen stans in ordine suo, id est sancta Ecclesia, dicit: *Notum fac mihi, Domine, finem meum, ut sciam quid desit mihi (Psal. xxxvii, 5)*, subaudis ad ipsum finem, id est ad perfectionem. Qui ergo hujusmodi sunt, divinæ Scripturæ, sanctorum canonum subnixi auctoritate, his tribus causis adversus dicta tua repugnant.

Ordo videlicet monachorum vestro ordine altior est, quia monachorum ordini vestri ordinis nullus gradus deest, quia cum ecclesiasticis ordinibus quibus et nos et vos fungimur, consecrationem quoque propriam habet monachus: quæ auctoritate SS. Patrum et sacrorum canonum secundus baptismus est, et triduanæ morti Domini configuratus. Quia ergo non semel audivimus quosdam dicere ex vestris: Nos sumus primi, nos incedimus secundum ordinem sancti Petri, juxta sensus illorum qui diopuscule cui titulus: *Altercatio monachi et clerici supra*.

(58) Robertus hujus epistolæ scriptor alius mihi esse non videtur quam Rupertus abbas Tuitiensis, qui etiam alibi idem argumentum prosecutus est (in

cebant: *Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ* (I Cor. 1, 12). Subjungimus et nos et rationabiliter probaturi dicimus: *Nos autem Christi*. In quo quis audet in insipientia dicimus audemus et nos, ut minus sapientes dicimus, plus nos. Quanquam insipientiæ notam omnem causa probata auferat, quia videlicet non de vitæ privatæ meritis, sed de publico ordine agitur, nec qualis ego vel tu simus in hoc vel illo ordine, sed quis ordo legitime observatus, majori præmio suum operarium amplius fatigatum coronet aut remuneret.

Dico ergo arctior qui est ordo, nonne et altior? Consideremus fabricam arcæ Noe, quæ in inferioribus longitudine cubitorum trecentorum, latitudine quinquaginta cubitorum, surgensque in altitudine cubitorum triginta in cubito consummatur. Figuram utique humani corporis præferens, quod altitudinis suæ decuplum, latitudinis autem seseuplum habet, ac per hoc præsignans corpus Christi, quod et ipsum fenestram accepit in latere, id est vulnus ex lancea militis. Totam itaque ecclesiam, quæ est corpus Christi, arca illa præsignat, quæ mansiunculas habet, ob distinctionem ordinum diversorum qui sunt in Ecclesia. In inferioribus arca continet animantia et quadrupedia, in superioribus homines; nam et Ecclesia inferius habet vitam carnalium, superius vitam spiritualium. Consideremus, inquam, fabricam arcæ, quæ a multa amplitudine incipiens, et paulatim in angustum deducta in cubito consummatur. Ibi profecto quidquid angustius absque ulla contradictione est et altius. Sic nimirum in sancta Ecclesia quanto quisque ordo est arctior, tanto est et altior. Monachorum igitur ordo vestro ordine arctior est, quia nec carnibus vescuntur, nec lineis vestiuntur, nec stramentorum blanda mollitiæ fruuntur, et statutis vigiliis amplius fatigantur, et apprehensa majori disciplina iram Domini strenue præveniunt, promptiusque sanguinem suum in potestate paternæ virgæ dederunt, ut percutiat pater filium suum virga quantum vult, dummodo liberet a morte animam ejus, et aliis multis modis pro Christi nomine amplius quam vos regulariter arctantur. Igitur juxta præscriptam similitudinem, quia monachorum ordo multo quam vester est arctior, est etiam altior. Et quia, ut ait beatus Job, *sapientia non invenitur in terra suaviter viventium* (Job xxviii, 13), tanto magis hic ordo propinquat sapientiæ, quanto minus quam in vestro ordine suaviter in eo vivitur.

Jam ad secundam causam veniam. Dicite, tantum estis clerici, sive canonici? videlicet quia estis de sorte Domini, de sorte et ministerio altaris, id est sacerdotes, diaconi, subdiaconi. Nunquid et nos his etiam officiis non decoramur? Ita plane, et hoc maxima pars coronæ nostræ est; ejus autem reliquum ipse monachus est ordo, sicque ex utroque perfecta, jure eisdem manibus et eisdem digitis signanda est,

A quibus corona virginitatis imprimitur. Utrumque ordinem simplici clericatu fulgentem tanto præcellit, quanto centesimus fructus superat sexagesimum. Qui autem in nobis monachi ex laicis conversi sunt, et nullo clericatus gradu ad altaris officium sunt promoti, illos canonico non superiores esse fateamur, sed pares auctoritate sacrorum canonum, qui in hujusmodi monachis lapsum eidem sententiæ vel pœnitentiæ submiserunt, cui et canonici diaconi lapsum subjacere decernunt. Talesque Pius papa ideo prædicare vetat, quantæcunque scientiæ sint, quia, cum ordinati non sint ab episcopis, quasi non sint missi ab apostolis, nec habent potestatem ligandi atque solvendi, nisi sacerdotes a summis sacerdotibus tanquam ab apostolis missi, id est ordinati. Itaque vester ordo solos cherubim imitatur, id est plenitudinem scientiæ, quia vestri officii est populum docere. Noster autem ordo quicumque cum officio altaris monachico habitu præfulgemus, cherubim imitamur et seraphim: cherubim in prædicandi et docendi officio, vel scientia; seraphim autem, quod interpretatur *ardens*, vel *incerdens*, in eo quod quasi igneo calculo peccata præterita consumat. Et ne quid minus ex imitatione seraphim putet quis habere monachum, tam clericum quam laicum, Bonifacius papa ipsum monachi habitum depingit ita, post aliqua: « Sacerdotes monachi atque canonici, qui Dei præcepta annuntiant, angeli vocantur; sed unusquisque angelicus ordo, quanto vicinius Deum contemplatur, tanto sublimius dignitate firmatur. Nunquid enim, ut seraphim, monachi sex alis velantur, duæ in capite, quo caput tegitur, veris demonstratur assertionibus. Illud vero quod brachiis extenditur, alas duas esse dicimus, et illud quo corpus conditur, alas duas. Sic sex alarum numerus certissime conficitur. Itaque dupla proportione vos præcellimus, et sicut dictum est a quodam, Maria virgo et Joannes virgo, sed major proportio in Maria, quia illa mater et virgo. » Sic et nos dicimus, Robertus clericus et Liezelinus clericus, sed major proportio in Roberto, quia sacerdos et monachus. Sed dicit aliquis: Nunquid apostoli monachi fuere? Ad hæc inquam, minime. Nam tunc primum his quasi artificibus conductis noster Noe, id est *requies*, scilicet Christus Dominus; qui requiescere nos fecit a sempiternis laboribus, arcam sibi faciebat, nec vacabat artificibus, necdum dispositis mansiunculis, ut in lectulis monachicæ contemplationis collocarentur. Quanto autem monachica contemplatio apostolico sit speciosior exercitio, testis est beatus Gregorius, qui monachus de claustro exire, et apostolatium sumere coactus, deflet in epistolis suis se gravi damno afflictum, prohibetque se vocari Noemi, id est pulchram, *sed vocate me*, inquit, *Mara* (Ruth. 1, 20). Itemque deplangit, quod cum amasset Rachel, Lia sibi supposita esset. Per Rachel sane monachicam contemplationem, per Liam autem apostolicam significans actionem. Nec ignoramus apostolici lasti-

gii celsitudinem, sed, ut ait Daniel : *Pertransibunt A plurimi, et multiplex erit scientia (Dan. xii, 4)*; nec ab apostolorum norma recedunt, qui domum ab illis sapientibus architectis ædificatam, auro et lapidibus pretiosis perornant, nisi quis ita insaniat, ut aliquos ab apostolicis gradibus ad monachicam venientes professionem retrogredi arbitretur, cum tales de hoc quod habuerant nihil amittant, et quod non habuerant adjiciant. Non contemnimus B. Augustinum episcopum, sed confidenter illi præponimus Martinum episcopum et monachum, amplius autem Gregorium apostolicum et monachum. Et te, frater charissime, non parvipendo sacerdotem, sed confidenter me tibi præfero sacerdotem et monachum. Non de vitæ privæ meritis agitur, sed de publico ordine et publica professione, cujus consecrationem Gregorius papa commendans, ait : *Episcopus debet celebrare missam in ordinatione presbyteri, et abbas in consecratione monachi*; et cætera usque trecentorum octodecim Patrum.

Hæc, frater amantissime, tranquillo atque germano animo a me dicta esse noveris. Scio enim lenitatem et modestiam animi tui, et confido in Domino te amplius de die in diem proficere gradibus pietatis. Sed sunt, fuerunt, et erunt, quos æmulatione mala erigit adversus monachos, quos et sacri canones valde redarguunt, quorum hic sententias vitans, prolixitatem epistolæ non apposui. At illi forte nec sacros canones, nec seipsos noverunt, adeo *non intelligentes quæ loquuntur, neque de quibus affirmant (I Tim. i, 7)*, ut antiquissimum monachorum ordinem a beato Benedicto cœpisse putent, et beatum Martinum, atque illam orientaliū Ecclesiarum lampadem Hieronymum, vel monachos vixisse, vel ante S. Benedictum fuisse non videant, innumerosque Patres, quibus ante beatum Benedictum mundus floruit universus; siquidem fuit hoc propositum in cordibus sanctorum a Spiritu, antequam liceret congregationes esse in Ecclesia, vel monachorum, vel clericorum, persequentibus impiis, ut exeuntes in desertis habitarent, imitantes Joannem Baptistam, aut Eliam, donec paulatim decrescente impietate, et crescente religione, licuit Ecclesias hujus ordinis diademate coronari. Tunc ergo hic ordo cœpit in apostolico, vel episcopali officio, ad populum mitti tanto dignius, quanto verius exemplo Isaïæ purgatis labiis per calculum ex igne altaris evangelizare fuere digni, utpote iterum baptizati Spiritu sancto et igni in incendio sanctæ professionis, qua imitamur seraphim. Sed

esto, beatum Benedictum sequimur; regulam nostram ille scripsit; sed Regulam Patris nostri Basilii, et antiquorum Patrum instituta nostræ infirmitati nimium rigida, oleo pietatis, id est habitantis in se Spiritus sancti clementia, discrete molliverit. Tamen, sive inceptor, sive illustrator hujus ordinis beatus Benedictus fuerit, quis nisi insensatus, tanti viri deprimere velit instituta, vel possit, B. Gregorio ab urbe Roma, imo ab altitudine cœli intonante, vir Domini Benedictus, omnium justorum Spiritu plenus fuit? Qui plenus Spiritu omnium justorum fuit, nonne et Spiritu Petri? Quis Petrum melius probatur imitari, quam is qui Petri, et omnium justorum Spiritu plenus fuit

At qui hæc ignorant, his saltem auctoritas sufficere debuerat, qua licuit, semperque licebit canonico fieri monachum, quod ab innumerabilibus viris sanctis factum est, et a multis in quibus Spiritus sanctus prodigia et signa magna faciens, utique errare non potuit; monacho autem ex laico licet monachum fieri clericum, sacros ordines accipiendo, non tamen a professione monachi, vel habitu recedendo. Hic quippe universalis ordo quasi amplissimus divinæ pietatis sinus, omnem gradum, omnemque sexum complectitur, sanctos sacerdotes splendidius exornat, peccatores tutius reconciliat, virgines sacras, id est sanctimoniales Christo ambiciosius maritat, peccatrices in misericordiæ asylo excipit, ut eripiat. Quis computet quantos Ninivitas ad prædicationem nostri Jonæ, scilicet Christi, subversionem Ninivæ futuram, id est mundi interitum fugientes hic ordo eripuit et eripit? Plenus est mundus hujusmodi Ninivitarum in sacco et cinere plangentium, viri et sexus femineus, bos et pecora, id est hi qui prius animaliter viventes, non percipiebant ea quæ Dei sunt, pueri et vituli, id est qui fuerant insipientes et lascivi, non gustant quidquam, sed clamant in fortitudine ternis diebus, ne periclitentur ut Sodoma, videlicet tribus diebus consecrationis suæ operto capite, triduanam Domini mortem imitantes, quam in baptismo trina mersione nescientes significaverant, jam scientes atque docti hoc schemate iterant. Itaque, frater dilectissime, omnibus persuadendum est potius, ut omnia hujusmodi æmulatione, unusquisque in suo ordine rogemus quæ ad pacem sunt Jerusalem, et dicamus: Fiat pax in minoribus ordinibus, tanquam in virtute tua; et in majoribus, tanquam in turribus tuis. Vale.